

21. – 23. apríl 2015

Ski & Wellness Residence Družba, Jasná pod Chopkom

V apríli 2015 sa konal ďalší ročník, v poradí už 17. konferencie, s výstižným názvom Digitálna knižnica. Podujatie má už za sebou 8 úspešných ročníkov, jeho tohoročnými organizátormi boli: Slovenská chemická knižnica, Slovenská asociácia knižníc, Centrum vedecko-technických informácií SR (CVTI SR) a Fakulta humanitných vied, Žilinská univerzita v Žiline.

Konferencia sa teší čoraz väčšej popularite, a to nielen vďaka bohatému odbornému programu, ale aj širokým možnostiam pre spoločenské vyžitie, možnostiam pre nadväzovanie odborných kontaktov a vedenie zaujímavých diskusií. Svedčia o tom aj čísla najvýznamnejších ukazovateľov tohoročnej Digitálnej knižnice:

- 153 registrovaných účastníkov,
- z 83 rôznych organizácií po celom svete,
- z 15 rôznych krajín (Slovensko, Česká republika, Poľsko, Maďarsko, Rakúsko, Nemecko, Veľká Británia, Kanada, USA, Grúzijsko, Katar, Holandsko, Dánsko, Fínsko a Švajčiarsko).

Podujatie tohto typu je lákadlom aj pre komerčné spoločnosti, ktoré sa orientujú na oblasť knihovníctva. Konferencia im ponúka priestor pre prezentáciu svojich produktov a služieb formou prezentačných stánkov, diskusií a prezentácií. Mnohé zo spoločností patria medzi stabilných, alebo aj nových sponzorov podujatia.

Vzhľadom na množstvo zastúpených krajín bola prvýkrát rokovacím jazykom výhradne angličtina.

Konferencia začala dopoludňajším mítingom V4 SciFinder Consortiums Meeting pod vedením Veli-Pekka Hyttinen – marketingového manažéra služieb SciFinder a Chemical Abstract Service pre európske krajiny a workshopom Preservation and Presentation of Digital Content in Practice – Fedora Front-ends: Working with Islandora and Hydra. Na workshopoch Erin Tripp a David Wilcox predstavili novú verziu Fedora 4 a jej front-end aplikácie *Islandora* a *Hydra* pre riadenie digitálnych zbierok, ktoré si účastníci workshopu mohli prakticky vyskúšať.

Fedora – predstavenie a popis funkcionalít. Ide o komunitný systém, na vývoji ktorého sa podieľa viac ako 60 inštitúcií, predstavuje bezpečný softvér, ktorý umožňuje ukladať, dlhodobo uchovávať a poskytovať prístup k uloženým digitálnym objektom a materiálom. Fedora podporuje komplex sémantických vzťahov medzi uloženými objektmi, a to či už vo vnútri repozitára, alebo aj mimo neho. Ďalej podporuje malé zbierky pozostávajúce z pár objektov, ale i veľké zbierky – pozostávajúce z miliónov objektov. Samozrejmosťou je schopnosť interoperability s ostatnými aplikáciami a službami. Nový projekt Fedora 4 si dal ciele: zvýšenie výkonnosti, lepšia flexibilita možností ukladania, manažment pre *research data*, *linked data* a zlepšenie vývojárskej platformy. Oproti predchádzajúcej verzii – Fedora 3, sa mení aj terminologický slovník a nahrádzajú sa niektoré zaužívané termíny.

Projekt na vývoji softvéru Islandora začal v r. 2006 na University of Prince Edward, Island. Ide o open source riešenie a platformu pre trvalo udržateľný prístup a pre dlhodobú ochranu dát a ich správu. Softvérový ekosystém pozostáva z troch zložiek: Prezentáčna vrstva a vrstva pre spoluprácu – systém Drupal + middleware – Islandora + úložisko a ochrana – systém Fedora Commons (Fedora 4 bude podporovaná koncom roka 2015) + vyhľadávanie a discovery – Apache Solr. Systémové riešenie Islandora možno charakterizovať flexibilitami možnosťami pre kustomizáciu, aktualizácie a update. Islandora používateľom umožňuje pracovať s rôznymi dátovými typmi a znalostnými doménami, ponúka intuitívne rozhranie, lepšie vyhľadávacie nástroje, linkované dáta a dodržiava medzinárodné štandardy. Autor predstavil aj Islandora komunitu a príklady existujúcich repozitárov.

Alternatívou, ktorá podporuje Fedora Commons (už aj Fedora 4) je systém Hydra. Funkčne a technologicky príbuzný systém, rozdielny je prístup k tvorbe dátového modelu. Oba systémy sú však vhodné pre širokú paletu rôznych druhov a typov dokumentov či objektov.

Po workshopoch nasledovala **hlavná časť konferencie**, ktorú otvoril **Jozef Dzivák** (Slovenská chemická knižnica/CVTI SR).

Prvý deň konferencie

Prvú prednášku generálneho riaditeľa CVTI SR **Jána Turňa** predniesol **Ľubomír Bilský**

From Traditional Librarian Services to Complex Support of Science and Technology in Slovakia. Na príklade CVTI SR poukázal na vývoj vedeckých knižníc, ktorých úlohou je najmä informačná podpora vedy a výskumu. Od poskytovania tradičných knižničných služieb sa CVTI SR snaží prejsť k čo najširšiemu pokrytiu novodobých možností získavania a sprístupňovania informácií aktívnym zapájaním sa do rôznych národných a medzinárodných projektov. Spoločné využitie výstupov jednotlivých projektov generuje synergický efekt, ktorý oproti samostatným možnostiam jednotlivých projektov znásobuje finálnu schopnosť poskytovať komplexné služby modernej knižnice čo do rozsahu aj kvality a umožňuje zvyšovať jej význam pre spoločnosť.

Krishna Roy Chowdhury (Qatar National Library, Katar)

Qatar National Library's Role in Supporting Qatar through its Journey towards a Knowledge Based Economy. Misia národnej knižnice: rozširovať znalosti, podporovať predstavivosť, pestovať kreativitu a ochraňovať národné kultúrne bohatstvo pre budúcnosť. Národná knižnica Kataru má definované 4 piliere rozvoja do roku 2030:

1. rozvoj ľudských zdrojov – prostredníctvom zabezpečenia voľného prístupu k znalostiam z celého sveta a tréningom informačnej gramotnosti;
2. sociálny vývoj – prostredníctvom ochrany národného bohatstva a úzkej spolupráce s rodinami pri získavaní povedomia o hodnote kultúrneho dedičstva;
3. ekonomický vývoj – podporovaním rozmanitej znalostnej ekonomiky v lokálnom a globálnom obchodnom prostredí;
4. vývoj prostredia – prostredníctvom distribúcie znalostí medzi mladými a starými obyvateľmi.

Knižnica je v tejto súvislosti národným centrom pre digitalizáciu. Vyvíja digitalizačnú politiku Kataru, zameriava sa na digitalizáciu rukopisov, AV obsahu, dlhodobej digitálnej ochrany a vytvorenie spoločnej platformy pre sprístupnenie kultúrneho dedičstva.

Giles Carden (University of Warwick, Veľká Británia)

V prezentácii **Developing & Implementing a Research Analytics Strategy in Leading Research Intensive UK University** v praxi ukázal, ako možno využiť analýzy, ktoré poskytujú citačné, bibliografické a scientometrické databázy z produkcie spoločnosti Thomson Reuters. Na príklade The University of Warwick je možné hodnotiť výkonnosť vlastného výskumu, pracovníkov a dopad výskumu vo svete. Je možné identifikovať vstupy, výstupy a následne dopady. Vďaka tomuto je možné identifikovať kľúčové vedné odbory a ich silu, analyzovať kľúčové publikácie, nastaviť publikačnú a citačnú stratégiu a pod. Následne – ciele podpora najlepších pomôže celej inštitúcii vo svetovom meradle.

Carl Legat (Hitachi, Rakúsko)

Hitachi Social Innovation. Autor v prednáške predstavil nový koncept spoločnosti – Hitachi Social Innovation Business. Ide o model, ktorý integruje inovatívne technológie spolu s fenoménmi *Big Data*, ich analýzou, ako aj priemyselnými expertízami. Výsledkom by mala byť zdravšia, bezpečnejšia a rozumnejšia spoločnosť. V rámci prednášky autor uviedol množstvo príkladov, kde nové inovácie možno využiť.

Jiří Jiráč (University of Chemical Technology, Česká republika)

Bibliometrics: Benefits and Pitfalls. Ďalšia prednáška, ktorej témou je bibliometria, scientometria a možnosti, ktoré prináša, resp. aké sú jej výhody, ale i úskalia – zvlášť, keď tieto výstupy chceme použiť na hodnotenie jednotlivcov, výskumných tímov, či inštitúcií. Autor porovnáva rôzne typy metrik, ich vlastnosti a na príkladoch ukazuje ich použitie, ako aj vhodnosť kritéria pre konkrétne použitie.

Jonna Holmgard Larsen (Danish Agency for Culture, Dánsko)

Model Programme for Public Libraries. Autorka vo svojej prezentácii predstavila Danish strategy report The Public Libraries in the Knowledge Society (2010), ktorej motto je posun od zbierok knižnice smerom k používateľom a angažovanosti. Súčasťou stratégie sú aj nové koncepty pre fyzické priestory verejných knižníc. Tento model pozostáva z konceptu *štyroch izieb*: 1. priestor pre učenie, 2. priestor pre inšpiráciu, 3. priestor na stretávanie, 4. priestor pre výkon (kreativita, etika, workshopy a umenie). Vo svojej prezentácii uviedla aj množstvo príkladov a prípadových štúdií

Agnes Koreny a Szabo Ervin (Municipal Library Budapest, Maďarsko)

Inform, Integrate, Inspire. A Metropolitan Library in a Changing Environment, v ktorej predstavili Mestskú knižnicu v Budapešti na „zápraží“ 21. storočia. Úvodom predstavili úlohy a funkcie verejných knižníc tak, ako ich definuje Manifest IFLA/UNESCO o verejných knižniciach (1994). Ďalej predstavili svoju knižnicu ako takú – počty zbierok, pobočiek, používateľov a výpožičiek. Prezentovali rôzne analýzy (PEST analýza, ktorá je analýzou politicko-právneho, ekonomického, sociálno-kultúrneho a technologického prostredia, a aj SWOT analýzu, ktorá analyzuje silné a slabé stránky, príležitosti a hrozby. Kľúčovou bola informácia o víziách a novej misii Mestskej knižnice v Budapešti prezentovaná heslom: *informuj – integruj – inšpiruj*. Informuj = ako robiť z neviditeľného a nedostupného viditeľné a všeobecne dostupné. Integruj = ako mostom prepojiť priepasť medzi ľuďmi a príležitosťami. Inšpiruj = ako inšpirovať ostatných v tom, aby reálne dodržiavali a nasledovali vlastné inšpirácie.

Druhý deň konferencie

David Baker (časopis New Library World)

V prednáške **Squaring the Iron Triangle: Sustainable Innovation and Innovative Sustainability in a Digital Environment** prezentoval výsledky svojej štúdie o budúcnosti knižníc, pričom sa zameriaval nielen na to, ako by v budúcnosti mohli inovatívne zmeny vyzeráť, ale ako ich v priebehu času čo najlepšie udržiavať, pretože knižnice bez inovácií zaniknú. Knižnice budú musieť byť kreatívne, budú musieť bojovať, aby preukázali svoju dôležitosť a budú musieť poskytovať sofistikované a diverzifikované služby. Knižnice budú čoraz viac digitálne a tradičné služby postupne zaniknú. Knižovníci sa stanú učiteľmi, informačnými manažermi, inštruktormi informačnej gramotnosti, partnermi pri tvorbe znalostného obsahu, spolupracovníkmi pri vývoji nových technológií a informačných systémov. Kľúčové atribúty rozvoja knižníc a knihovníkov budú: kreativita, flexibilita v myslení, schopnosť nachádzať neortodoxné riešenia, kritické a vizionárske myslenie a pod.

Ed Fay (Open Preservation Foundation, Veľká Británia)

Open Community Approaches to Digital Preservation. Knižnice a archívy hľadajú najlepšie postupy dlhodobej ochrany digitálneho kultúrneho dedičstva a zabezpečenie jeho prístupu pre budúce generácie. Autor prezentoval odporúčania podľa výsledkov analýzy súčasného stavu v prístupe k dlhodobej ochrane, pričom zdôraznil, že samotný informačný systém nie je riešenie a IT odborníci musia rozumieť ochrane kultúrneho dedičstva rovnako ako knihovníci musia rozumieť informačným technológiám.

Erin Tripp (discoverygarden inc., Kanada)

Exploring the Open Source Ecosystem for Long Term Preservation and Enhanced User Experience. Podľa organizácie LITA sú súčasné top technologické trendy: použiteľnosť, vyhľadateľnosť a otvorený prístup – k ich uplatneniu sú potrebné open source softvéry (Islandora – popísaná vyššie).

Piotr Rydzek (book2net, Poľsko)

From Paper to Digital in No Time. How to Take Advantage of the Latest Digitization Technologies – prezentácia o snímačoch obrazu a ich rýchlom vývoji. Autor informoval o výhodách použitia CMOS senzore pri masovej digitalizácii a samoobslužných zariadeniach a podelil sa o praktické skúsenosti s využívaním 71 MPIX digitálnym fotoaparátom pri snímaní originálnych dokumentov, fotografií, malieb a transparentných materiálov.

Tibor Šimko (CERN, Švajčiarsko)

CERN Open Data and Data Analysis Knowledge Preservation. Autor predstavil ďalší z rady súčasných repozitárov – *Invenio*. Ide o softvér pre digitálnu knižnicu a repozitár digitálnych dokumentov – rovnako vhodný pre všetky typy dokumentov, ako aj vedecké *data sets* a pod. Na príklade služieb CERN založených na platforme Invenio prezentoval bohaté možnosti tohto softvéru.

Susanne Tremml (Austrian National Library, Rakúsko)

Europeana Creative – ide o nový projekt zameraný na podporu opätovného využitia kultúrneho dedičstva pochádzajúceho z kreatívneho priemyslu. Do projektu Europeana Creative je zapojených 26 partnerov z 13 členských štátov EÚ. Hlavným koordinátorom je Rakúska národná knižnica. Cieľom projektu je:

- budovanie Europeana Labs (laboratórií) ako platformy pre opätovné použitie kultúrneho obsahu,
- vybudovanie podpornej infraštruktúry pilotného projektu, ktorý bude zahŕňať profesionálov z umeleckej sféry, poskytovateľov obsahu, vývojárov aplikácií, dizajnérov,
- vytvorenie stratégie doručovania obsahu,
- realizovanie pilotného projektu je ohraničené rokmi 2013 – 2015.

Tretí deň konferencie

Lucie Vavříková (Elsevier, Česká republika)

Open access developments. Vydavateľstvo Elsevier podporuje otvorený prístup k informáciám prostredníctvom funkčných modelov publikovania, ktoré boli v konferenčnom príspevku zameranom najmä na politiku vydavateľstva k publikovaniu formou gold Open Access a green Open Access, detailne predstavené. V roku 2014 Elsevier publikoval 375 000 článkov, z ktorých bolo 13 000 gold Open Access. Aktuálne vydavateľstvo eviduje viac ako 220 Open Access časopisov a 1 600 hybridných časopisov. Tiež boli poskytnuté štatistické ukazovatele vývoja publikovania formou Open Access – tie zaznamenali od roka 2009 do roka 2014 nárast o 20 %.

Just de Leeuwe (TU Delft Library, Holandsko)

TU Delft sets the default to Open Science. Misiou Technickej univerzity v meste Delft v Holandsku je sprístupniť vedu celej spoločnosti a otvorená veda je cesta, ako túto misiu dosiahnuť. Autor v príspevku definoval výhody otvoreného prístupu, napríklad zviditeľnenie vedeckej práce iným výskumníkom, urýchlenie aplikovania zverejnených výsledkov do praxe alebo zvýšenie citovanosti sprístupnených informácií. Technická univerzita spravuje 10 digitálnych repozitárov, ktorých obsah je agregovaný do národného systému NARCIS (DANS) a medzinárodnej databázy OpenAIRE a ponúka 95 % časopisov v elektronickej forme.

Jonna Holmgaard Larsen (Danish Agency for Culture, Dánsko)

Denmark Model Programme for Public Libraries. Royal Society of Chemistry (RSC) bola založená v roku 1841 a je jednou z najväčších organizácií pre podporu chemických vied. Spoločnosť sa venuje vydávaniu vedeckých publikácií. V roku 2014 publikovala 36 000 článkov, čo je šesťnásobne viac ako v roku 2008. RSC podporuje otvorený prístup k vedeckým informáciám so snahou dosiahnuť maximálnu dostupnosť pre výskumníkov, dodržiavať štandardy a etiku publikovania a poskytovať kvalitné služby. Za najlepší spôsob považuje RSC publikovanie gold Open Access, ktorý zabezpečuje okamžitý prístup.

David Ebert (Oracle, Veľká Británia)

Oracle Learning Exchange. Najväčšia zmena vo vzdelávaní za posledných 100 rokov je prechod od tlačenej informácií k digitálnym. David Ebert prezentoval zaujímavú tému o personalizácii učenia sa jednotlivca, ktorá je založená na využívaní digitálneho obsahu a vhodných technológiách, ktoré poskytuje aj spoločnosť ORACLE. Príspevok sa niesol v zmysle názoru Kena Robinsona z TED Talks EDUCATION, podľa ktorého kľúčom ku kvalitnému vzdelávaniu nie je štandardizácia, ale jeho personalizácia – budovanie úspechu objavovaním talentov jednotlivcov, a to poskytnutím takého prostredia, v ktorom sa študenti budú chcieť učiť a kde budú prirodzeným spôsobom objavovať svoje skutočné talenty.

Väčšinu prezentácií nájdete aj na webovej stránke konferencie:

<http://www.schk.sk/wordpress/digital-library/konferencne-prezentacie/>

Michal Sliacky

michal.sliacky@cvtisr.sk ■

(CVTI SR)